

Nierówności
społeczne
w polskim
dyskursie
politycznym

Wojciech Woźniak

Nierówności
społeczne
w polskim
dyskursie
politycznym



Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2012

Recenzja:

prof. dr hab. *Wielisława Warzywoda-Kruszyńska*

Redaktor prowadząca:

Anna Raciborska

Redakcja:

Marek Szczepaniak

Korekta:

Marek Szczepaniak

Joanna Barska

Projekt okładki, zgodnie z pomysłem Autora:

Katarzyna Juras

Ilustracje na okładce:

© viperagp – Fotolia.com [zdj. górne]

© Nolte Lourens – Fotolia.com [zdj. dolne]

Copyright © 2012 by Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

ISBN 978-83-7383-601-3

**Publikacja dotowana przez Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Uniwersytetu Łódzkiego**

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Krakowskie Przedmieście 62, 00-322 Warszawa
tel./fax 22 826 59 21, 22 828 95 63, 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej, w. 105, 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: WN Scholar (*Jerzy Łazarski*)

Druk i oprawa: Read Me, Łódź

SPIS TREŚCI

WSTĘP	9
Podziękowania	12

ROZDZIAŁ I

NIERÓWNOŚCI SPOŁECZNE W IDEOLOGIACH POLITYCZNYCH

I REFLEKSJI SOCJOLOGICZNEJ	15
1. Nierówności społeczne – wprowadzenie	15
1.1. Typy dystrybucji a zasada równości	17
1.2. Równość i sprawiedliwość a moralność	19
1.3. Równość prosta	21
1.4. Przyrodzony charakter nierówności	22
1.5. Merytokracja	24
1.6. Nierówności a prawo i polityka	28
2. Ideologie polityczne a równość społeczna i ekonomiczna	30
2.1. Liberalizm klasyczny	32
2.2. Społeczna nauka Kościoła katolickiego i idee konserwatywne ..	39
2.3. Lewica	42
2.4. Neokonserwatywny neoliberalizm	47
2.4.1. Triumf 1989 roku	60
2.4.2. Nierówności w neoliberalizmie	62
3. Nierówności społeczne w refleksji socjologicznej	67
3.1. Socjologiczne analizy nierówności – podejście strukturalne	67
3.2. Najnowsza refleksja o nierównościach	72
3.3. Socjologia jakościowa – krytyczna refleksja o biedzie i nierównościach jako tematach w dyskursie publicznym i politycznym	79

ROZDZIAŁ II

RAMA ANALITYCZNA I METODOLOGICZNE ZAŁOŻENIA

PROJEKTU BADAWCZEGO	88
1. Wprowadzenie	88
2. Polityka jako element kultury <i>welfare</i> . Próba konceptualizacji	90
3. Koncepcja społecznej świadomości elit Abrama de Swaana	95
4. Elementy krytycznej analizy dyskursu. Pytania problemowe i hipotezy badawcze	98

5. Metodologia badania	104
5.1. Założenia metodologiczne. Projekt PROFIT	104
5.2. Wywiad swobodny ukierunkowany z parlamentarzystami	108
5.2.1. Kompozycja próby badawczej i sposób realizacji badania	109
5.3. Wywiady fokusowe z lokalnymi elitami i pracownikami lokalnych instytucji.	110
5.3.1. Kompozycja próby w badaniach fokusowych. Problemy metodologiczne	110
5.3.2. Tomaszów Mazowiecki jako teren badania	113
5.4. Programy partyjne jako materiał empiryczny	114
5.5. Audycje radiowe jako materiał empiryczny.	115
5.6. Triangulacja danych	116

ROZDZIAŁ III

NIERÓWNOŚCI SPOŁECZNE

W REFLEKSJI POLSKICH PARLAMENTARZYSTÓW	119
1. Uwagi ogólne.	119
2. Grupy zagrożone transmisją nierówności społecznych.	121
3. Czynniki stymulujące i przeciwdziałające reprodukcji nierówności społecznych.	122
4. Relatywna odpowiedzialność państwa za przeciwdziałanie nierównościom społecznym.	124
5. Samorządy i trzeci sektor – kluczowe i niewydolne	128
5.1. Negatywna ocena reformy administracyjnej	128
5.2. Kluczowa rola samorządu w programowaniu i realizacji polityki społecznej	129
5.3. Słabość trzeciego sektora	130
6. Czynniki wpływające na proces polityczny.	131
7. Postrzeganie wpływu poszczególnych elementów polityki społecznej na skalę nierówności społecznych.	135
7.1. Polityka edukacyjna	135
7.2. Polityka rynku pracy.	137
7.3. Pomoc społeczna	139

ROZDZIAŁ IV

NIERÓWNOŚCI SPOŁECZNE W PROGRAMACH PARTYJNYCH

I PREZYDENCKICH W LATACH 2001–2005.	142
1. Wybory parlamentarne 2001	142
1.1. Sojusz Lewicy Demokratycznej.	142

1.2. Akcja Wyborcza Solidarność Prawicy	143
1.3. Unia Wolności	144
1.4. Prawo i Sprawiedliwość	145
1.5. Polskie Stronnictwo Ludowe	146
1.6. Platforma Obywatelska Rzeczypospolitej Polskiej	147
1.7. Samoobrona i Liga Polskich Rodzin	149
2. Wybory parlamentarne 2005	150
2.1. Sojusz Lewicy Demokratycznej	150
2.2. Socjaldemokracja Polska	151
2.3. Partia Demokratyczna – demokraci.pl	151
2.4. Polskie Stronnictwo Ludowe	152
2.5. Liga Polskich Rodzin	152
2.6. Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej	153
2.7. Prawo i Sprawiedliwość	153
2.8. Platforma Obywatelska Rzeczypospolitej Polskiej	154
3. Programy wyborcze kandydatów na urząd Prezydenta RP	155
3.1. Henryka Bochniarz	155
3.2. Marek Borowski	156
3.3. Włodzimierz Cimoszewicz	156
3.4. Lech Kaczyński	157
3.5. Jarosław Kalinowski	158
3.6. Andrzej Lepper	159
3.7. Donald Tusk	159
3.8. Inni kandydaci	161

ROZDZIAŁ V

MEDIAŁNA DEBATA PUBLICZNA – PROBLEMY SPOŁECZNE

W DEBATACH RADIOWYCH	162
1. Polityka fiskalna, czyli jak dzielić PKB.	163
2. Pomoc społeczna, czyli jak walczyć z biedą	168
3. Dyktatura urzędników, czyli państwo wrogiem obywatela.	174

ROZDZIAŁ VI

NIERÓWNOŚCI SPOŁECZNE I ICH REPRODUKCJA JAKO SPOŁECZNY PROBLEM W TOMASZOWIE MAZOWIECKIM W PERCEPCJI

LOKALNYCH ELIT	178
1. Uwagi ogólne.	178
2. Grupy i osoby zagrożone reprodukcją nierówności	184
3. Skala i głębokość problemu.	185
4. Przeciwdziałanie narastaniu nierówności	186

4.1. Aktorzy	186
4.2. Grupy objęte wsparciem.	189
4.3. Ocena podejmowanych działań	192
5. Zróżnicowanie poszczególnych sesji fokusowych	194
5.1. Fokus nr 1 – pracownicy „pierwszej linii”: frustracja	194
5.2. Fokus nr 2 – przedstawiciele trzeciego sektora: mentalność charytatywna	196
5.3. Fokus nr 3 – kierownicy: urzędowy optymizm	196
5.4. Fokus nr 4 – lokalni politycy: obojętność/SEP-izacja	197
 <i>ROZDZIAŁ VII</i>	
POLSKA POLITYKA A NIERÓWNOŚCI SPOŁECZNE. PODSUMOWANIE	199
1. Wprowadzenie	199
2. Nierówności społeczne w świadomości polityków	207
2.1. Konwergencja ku liberalizmowi.	211
2.2. Programy partyjne jak ulotki reklamowe	219
2.3. Elity samorządowe – alienacja lokalna	224
2.4. Chaos ideowy i przymus ekonomiczny	228
 ZAKOŃCZENIE.	 233
 BIBLIOGRAFIA.	 240
 O AUTORZE	 256